

Prosjektskisse:

Verdensarvverdier som utviklingsgrunnlag

Bakgrunn

Utvidelsen av verdensarvområdet i 2010

I 2010 ble verdensarven Røros Bergstad utvidet til Røros bergstad og Circumferensen.

Området fikk samtidig nye verdensarvverdier, -mens det tidligere verdensarvområdet hadde fokus på trehusbebyggelsen i Røros sentrum fikk det utvidete området fokus samvirke mellom natur og kultur, mennesker, organisasjon og teknologi.

Samtidig ble verdensarvområdet utvidet fra ca. 1,5 km² til 165 km², og området fikk en buffersone på ca. 4800 km², området innenfor kobberverkets Circumferens fra 1646.

Utvidelsen har gitt mange nye utfordringer, både innen forvaltning, organisering og utvikling.

Utviklingsstrategi i verdensarvområdet

Vi må anta at regionens befolkning skal leve med statusen i et langsiktig perspektiv.

Verdensarvstatusen er tosidig, den gir på den ene siden en del begrensninger for regionens næringsliv, på den andre siden åpner den noen nye muligheter.

For å kunne nyttiggjøre seg mulighetene er en helt avhengig av kompetanse om verdensarven, både det historiske grunnlaget i regionen, «fortellingene», verdensarven som idé, og de forvaltningsmessige muligheter og begrensninger statusen gir.

Nasjonale og regionale føringer:

Både stat og fylkeskommuner har lagt en del føringer for utviklingsarbeidet i verdensarvområdet, først og fremst gjennom verdensarvpolitikken i den nyeste kulturminnemeldinga, og gjennom regionplan for Røros bergstad og Circumferensen.

Ny verdensarvpolitikk - St.meld. nr. 35 (2012–2013) Framtid med fotfeste — Kulturminnepolitikken

Verdensarven har et eget kapittel i stortingsmeldingen, hvor det legges opp til høye ambisjoner tydelige føringer for utviklingen i verdensarvområdene:

4.2 Vern, bruk og utvikling

...

Verdiskaping i verdensarvområdene kan bidra til å fremme kunnskap og ferdigheter som er viktige for å ta vare på lokal kultur og natur, lokale tradisjoner og historier. Derfor må man legge til rette for nye ideer og innovasjon, samtidig som man sikrer verdensarvverdiene i et langsiktig perspektiv. Verdiskaping i verdensarvområdene må legge vekt på at natur- og kulturminneverdiene blir forvaltet slik at de blir tatt vare på for framtidige generasjoner og at bruken av områdene blir tilpasset det enkelte verdensarvområdets tålegrense.

4.8.5 Utdanning, formidling og kompetanse

...

For å kunne velge riktig og dermed bidra i en positiv utvikling av verdensarvområdene, må de lokale, offentlige og private aktørene, fra næringslivsaktører til frivillige, ha relevant kompetanse. Man må derfor bygge opp kunnskapen om hvilke forpliktelser som ligger i konvensjonen, om endringer og om nye krav. For å kunne ta vare på verdensarven, er det også behov for ulike typer spisskompetanse. Både direktoratene og verdensarvområdene skal arbeide systematisk med å bygge opp dette.

Den immaterielle kulturarven skal trekkes inn i formidlingen av de faste kulturminnene og naturarven. For at lokalbefolkningen og de tilreisende skal forstå verdiene som finnes i et verdensarvområde, vil departementet legge opp til at innsatsen for å gjennomføre de to konvensjonene – Konvensjonen for vern av verdens kultur- og naturarv (1972) og Konvensjonen for vern av den immaterielle kulturarven (2003) – blir bedre koordinert.

De fleste norske kommuner med et verdensarvområde har gode undervisningstilbud om verdensarven. Verdensarven og kultur- og naturverdiene den representerer, er relevante for flere fag og ulike tema, fra matematikk og kunst til biologi og arkitektur. Det skal utarbeides et etterutdanningstilbud og en veiledning for lærere med det mål at alle lærerne skal kunne undervise om verdensarven eller bruke den i undervisningen. Verdensarvområdene i Norge skal være en ressurs for skolene i egen region.

Regionplan for Røros bergstad og Circumferensen

Også regionplanen har et høyt ambisjonsnivå for utviklingen i verdensarvområdet:

Ambisjonen er at Røros bergstad og Circumferensen – et verdensarvområde midt i et levende samfunn, med høy kompleksitet - skal sette standard nasjonalt og internasjonalt for god kulturminne- og naturforvaltning, for vedlikehold og istandsetting av kulturminner, og i like stor grad sette standard for god formidling, næringsutvikling og en helhetlig samfunnsplanlegging i sårbare områder.

Planen har også noen klare kompetansestrategier:

- 2.3 En sentral strategi i kompetanseplanen må være: - Utvikling av utdanningsprogram og kunnskapsbaser

Det må arbeides med ulike typer utdanningsprogram. På den ene siden vil dette handle om spesialkurs på høyskolenivå eller innen fagutdanninger, men det vil også gjelde tiltak rettet mot regionens innbyggere for å øke den allmenne kunnskapen og forståelsen av kulturarvverdiene. I dette vil inngå særlig tilrettelegging for skoler og barnehager.

Arbeidet må også rettes mot internasjonale målgrupper. Regionens kunnskapsbase om verdensarven – bibliotek, arkiv og nettressurser må bygges ut og gjøres lett tilgjengelig, og det må legges vekt på overføring av handlingsbåren kunnskap.

Hva er gjort tidligere:

Det er gjennomført mange prosjekter tidligere innen kompetanseheving og formidling av verdensarv og verdensarvverdier. Hovedutfordringen er at disse prosjektene er knyttet til verdensarven slik den var i perioden 1980 - 2010, og en trenger en annen tilnærming etter 2010, både når det gjelder verdensarvverdiene, geografien og aktørene.

Noen eksempler fra det siste tiåret er:

1. Prosjektet «En smakebit av verdensarven», samarbeidsprosjekt mellom Sør-Trøndelag fylkesbibliotek, Røros folkebibliotek og Rørosmuseet, 2005-2006, og nettstedet www.verdensarvenoros.no.
2. Husadopsjonsprosjektet, et samarbeidsprosjekt mellom grunnskole og museum i Røros, hvor hver klasse adopterte et antikvarisk hus og brukte dette i undervisningen. Prosjektet gikk over i perioden 2001-2005. Se evalueringsrapport på <http://www.samfunnsforskning.no/Publikasjoner/Rapporter/2005/2005-002>
3. Prosjektet «Verdensarven som veiviser for kulturminner og naturkunnskap», et utviklings- og utprøvningsprosjekt av formidlingsopplegg for verdensarv med barn og unge som målgruppe. Prosjektet er i arbeid, men er relativt lite og kortvarig, og skal først og
4. Etablerte kontakter og kunnskapsutveksling med Falu kommun, Dalarna museum og Falu gruva, samt med Rammelsberg museum, Goslar by og Hartz nasjonalpark.

Mål

Styrke eierskapet til verdensarvverdiene i kommunene innenfor verdensarvområdet.

- Verdensarvverdier i egen kommune – de enkelte kulturminner
- Verdensarvverdier i eget verdensarvområde – den regionale historien
- Verdensarven i nasjonalt og internasjonalt – verdensarven som ide og begrep

Resultater

- Verdensarvverdiene som ressurs for å styrke utviklingsmulighetene og innovasjonskraften i regionen.
- Breiere forankring av verdensarvverdiene i alle verdensarvkommunene.

Strategier:

- 1) Etablere et grunnlag for et kompetanseprogram for å styrke eierskapet og forankring ved å:
 - Utarbeide og tilgjengeliggjøre en oversikt over verdensarvverdiene.
 - Utarbeide en oversikt over involverte instanser, organisasjoner, og aktører i verdensarvarbeidet.
 - Utarbeide oversikt over pågående prosjekter med relevans for verdensarvverdiene.
- 2) Utarbeide et skoleprogram som går inn i alle klasser fra 1. til 10. hvor verdensarvområdets natur- og kulturverdier blir innarbeidet i læringsmålene
 - Naturgrunnlaget
 - Kobberværkets virksomhet
 - Samvirke og konkurranse om ressursene
- 3) Gjøre kunnskap om verdensarven mer tilgjengelig for regionens befolkning:
 - Omarbeide og utvide nettstedet verdensarvenroros.no, til en kunnskapsressurs for det nye verdensarvområdet.
 - Prosess i kommunene, med særlig fokus på politikere og kommunal administrasjon.
- 4) Forstå både egen verdensarv og andres verdensarv bedre, gjennom samarbeid med andre verdensarvsteder i Europa med lignende problemstillinger:
 - Utvikle et internasjonalt samarbeid, i første omgang med Falun og Goslar, Rammelsberg og Hartz, med fokus på pedagogisk tilnærming og verdensarven som utviklingsplattform.

Organisering

Organiseringen er en utfordring i dette området. Det finnes flere regionale aktører, men det er i utgangspunktet bare verdensarvkoordinator som har sitt arbeidsfelt knyttet eksplisitt til kommunene i Circumferensen.

Styringsgruppe:

Verdensarvrådets faggruppe

Prosjektleder:

Verdensarvkoordinator

Delprosjekter:

Delprosjekt kartlegginger:

Koordinator (MiST – Rørosmuseet)

Delprosjekt Skoleprogram:

MiST – Rørosmuseet, Anno – Nordøsterdalsmuseet, kommunene (skolene).

Delprosjekt generell kunnskapsoppbygging:

Koordinator, MiST – Rørosmuseet, Anno – Nordøsterdalsmuseet, kommunene (bibliotekene)

Delprosjekt internasjonalt samarbeid:

Koordinator, museene, kommunene.

Budsjett og finansiering – 1. år

Budsjett 1. år:

Prosjektledelse:	100.000,-
Delprosjektledelse og pedagogisk arbeid:	400.000,-
Tekniske løsninger, design m.m.	150.000,-
Reiser og møter:	150.000,-
Arbeid i kommunene (skoler, biblioteker, komm.adm. m.m.)	200.000,-
SUM	1.000.000,-

Finansiering:

Koordinators budsjett:	300.000,-
Egenandel kommunene	200.000,-
Skjønnsmidler fra Fylkesmannen	500.000,-
SUM	1.000.000,-